

УМІННЯ ДІАЛОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ ЯК ЧИННИК СОЦІАЛІЗАЦІЇ СТАРШОКЛАСНИКІВ У КОНТЕКСТІ ФУНДАМЕНТАЛІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ

О. Є. Васьківська, аспірантка

Уміння діалогічного спілкування ми розглядаємо як чинник розвитку сукупності різних видів знань, умінь і навичок, що взаємовпливають і становлять своєрідну динамічну систему реалізації процесу фундаменталізації змісту освіти у старшій школі. Тож людина новітньої доби має володіти не лише знаннями, уміннями, навичками, а й бути компетентною у сфері ведення перемовин, налагодження діалогу культур тощо. Тобто старшокласників слід навчати способам набуття умінь діалогічного спілкування, використовуючи умови освітнього середовища зокрема і навколишнього загалом.

Діалог, будучи основною формою соціальної комунікації, створює необхідні умови для вироблення в учнів уміння самостійно мислити, чітко висловлювати свою думку, відстоювати власні переконання, доводити свою позицію.

Оскільки діалогічне мовлення розвивається в процесі спілкування двох або більше партнерів, то мовна поведінка одного зі співрозмовників у діалозі залежить від реакції іншого, бо кожний з партнерів переслідує свою мету в діалогічному спілкуванні. Відтак особливістю навчального діалогічного спілкування є те, що воно має бути завчасно підготовлене учителем, передбачати вільне спілкування учнів. За такого спілкування учні розвивають уміння діагностувати цілі і наміри співрозмовника за його мовними конструкціями, інтонацією, паузами, за невербальним супроводом (мімікою, жестами) виголошуваного. Форми спілкування можуть бути найрізноманітнішими, однак у педагогічній практиці найчастіше навчання діалогічного мовлення зводиться лише до вправ на «запитання – відповідь», де окремі діалогічні єдності не завжди логічно взаємопов'язані. Відтак завдання вчителя – знайти шляхи навчання діалогу, наближеного до діалогу природного – вільного. Перед учителем також постає необхідність створити умови, які сприятимуть формуванню в учнів уміння толерантного діалогічного спілкування. Серед відповідних технологій ми виокремлюємо: «запитання – відповідь – контрзапитання» (поставлені запитання і виголошені відповіді піддаються потім колективному обговоренню); «проекування розвитку ситуації» (під час бесіди учитель пропонує розглянути певну конфліктну ситуацію, водночас здійснюється пошук виходу з цієї ситуації); «імпровізація» (учні обирають цікаву для них тему; переносять події в нові умови; інтерпретують зміст того, що відбувається); «фінал історії» (учитель пропонує вигадати або сконструювати інший фінал відомого твору чи фільму) тощо.

Отже, уміння діалогічного спілкування старшокласників є одним із засобів соціалізації, ефективність якого безпосередньо залежить від фундаменталізації змісту освіти у старшій школі. Тож учні мають навчатися то-

лерантного спілкування з будь-яким співрозмовником; уміти підтримувати контакт у спілкуванні, дотримуючись норм і правил; слухати співрозмовника з повагою і терпимістю до чужої думки; висловлюватися, аргументувати і в культурній формі відстоювати свої погляди; стимулювати співрозмовника до продовження спілкування; грамотно розв'язувати конфлікти у спілкуванні; за потреби змінювати свою мовну поведінку; оцінювати успішність ситуації спілкування; коректно завершувати ситуацію спілкування.